

Motion till riksdagen

1989/90:Jo609

av Lola Björkquist och Karl-Göran Biörsmark

(båda fp)

Forskning för att skydda Vättern

Vättern med öar och strandområden är av riksintresse, och skyddas enligt NRL. Länsstyrelse, kommunerna och industrin runt sjön samarbetar inom Vätternvårdsförbundet.

Vättern är en unik sjö. Den är mycket djup, innehåller en fauna som kräver kallt och rent vatten. Kvar finns t.o.m. ishavsrelikten Pontoporeia, som är ett kräftdjur. Dessutom finns ett 30-tal fiskarter.

Sedan lång tid tillbaka har man kunnat konstatera att Vättern är känslig för föroreningar. Detta har engagerat många människor eftersom Vättern har en så stor betydelse som dricksvattentäkt. Ett par hundra tusen människor får redan idag sitt färskvatten från Vättern och det finns intresse från många fler att på sikt kanske få ansluta sig.

Vätterns dricksvatten är av god kvalitet och är enligt forskare inte direkt hotat. Däremot är forskarna mer bekymrade över miljöskador på djur och växter, som visar tecken på en rubbad balans. Om några arter slås ut kan det få allt större följdverkningar i näringskedjorna.

Vätternvårdsförbundet har arbetat fram ett forskningsprogram som Statens Naturvårdsverk också anser är angeläget. Vättern är näringsfattig, har relativt enkla näringskedjor och lång omsättningstid. Dessa faktorer ökar möjligheten att belysa och utreda principiella samband och följa såväl effekterna av en ökande belastning (t ex kväve) som en minskande belastning (t ex klororganiska föreningar). Programmet är av stort allmänt intresse. Även internationellt finns intresse av att denna forskning görs.

Forskningsförslaget ställer stora krav på systematisk och ekologisk kunskap och föreslås löpa under ca sex år. Det har beräknats till en kostnad av 12 miljoner.

Fyra delmoment föreslås:

- Kväveomsättningen i Vättern – bottnarnas ekologi
- Dioxin – fisk
- Sediment – sedimentationsstudier

Dessutom finns två angelägna utredningar som förbundet saknat medel för att utföra.

1. Kväveomsättningen i Vättern

De kontrollprogram som löpande görs av kvävehalterna i Vättern har visat att de kan bero på förändringar i den naturliga denitrifikationen. Kväveom-

sättningen påverkas också av andra stora miljöproblemen som till exempel försurning och våtmarksdikning. De kunskaper som nu finns begränsas av bristen på direkta mätningar av denitrifikationen. Man kan med de tänkta efterforskningarna få kunskaper som inte bara är intressanta för Vättern utan även mer generellt.

2. Bottnarnas ekologi

De senaste femton åren har flera bottenorganismer gått kraftigt tillbaka, till exempel laken och djupsiken. Men även kräftdjuret *Pontoporeia* har varierat i antal på ett sätt som man inte kunnat klarlägga. Dessutom har yrkesfiskare och allmänhet rapporterat att grund som tidigare var bra fiskeplatser nu är överväxta.

Orsakerna till dessa ekologiska förändringar vill man kunna utröna genom forskningsprogrammet.

3. Dioxin – fisk

I debatten om dioxin i fisk har vätternrödingen varit mycket omdiskuterad. Detta har grundat sig på ett alltför litet och ofullständigt material. Man vet att fisk i Vättern innehåller klororganiska föreningar som är typiska för blekeriutsläpp, men detta är en otillräcklig kunskap.

Vätternvårdsförbundet föreslår att 20 fiskar från Vättern och, som referens, 10 från Uden analyseras på dioxininnehåll varannat år under sexårsperioden.

4. Sediment – sedimentationsstudier

Det är viktigt att grundläggande sedimentationsstudier blir av bästa kvalitet för att forskningen och kontrollen i fortsättningen skall kunna utföras på ett riktigt sätt.

Tidigare studier har visat en komplicerad bild av förhållandena i Vättern. Forskningen skall visa fördelningen mellan olika sedimenttyper och ge viktig information om spridning och anrikning av föroreningar.

Utredning om transporter av miljöfarligt gods

Eftersom Vättern är en mycket viktig vattentäkt och i övrigt av riksintresse måste effekterna av olyckor med farligt gods utredas. Det gäller både transporter av gods på och runt Vättern.

Kvävebelastning från trafiken

De kvävemätningar som löpande gjorts i Vättern har visat att framförallt nitraterna har ökat på ett drastiskt sätt. Detta är inget unikt för Vättern, men de kan inte härledas från de kända kvävekällorna. Fortfarande måste fler betydande källor fastställas, framförallt vill man undersöka trafiktäta områden.

Hemställan

Mot. 1989/90

Jo609

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av forskning för skydd av Vättern som natur- och kulturområde och som dricksvattentäkt.

Stockholm den 25 januari 1990

Lola Björkquist (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)